

Rainforest Alliance

Kılavuz Döküman T:

Özgür, Önceden ve Bilgilendirilmiş Rıza
(FPIC) Süreçleri

Döküman SA-G-SD-45

Versiyon 1

TR

Yayınlanma Tarihi: 1 Temmuz 2022

**RAINFOREST
ALLIANCE**

Rainforest Alliance; doğayı korumak, üreticilerin ve orman topluluklarının yaşamlarını daha iyiye götürmek için, sosyal güçlerden ve piyasa güçlerinden yararlanarak daha sürdürülebilir bir dünya yaratmaktadır

Döküman Adı:	İlk yayın tarihi:	Dökümanın geçerliliğinin sona erdiği tarih:
Ek S11 Özgür, Önceden ve Bilgilendirilmiş Rıza (FPIC) Süreçleri	1 Temmuz 2022	Bildirilinceye kadar
Bağlantılı olduğu dökümanlar:		
SA-S-SD-1 Rainforest Alliance 2020 Sürdürülebilir Tarım Standardı, Arazi Gereklilikleri SA-S-SD-19-V1 Ekler: Bölüm 5 Sosyal		
Yerini aldığı dökümanlar:		
SA-S-SD-12-V1.1 Ek S11: Özgür, Önceden ve Bilgilendirilmiş Rıza (FPIC) Süreçleri		

Aşağıdakilere uygulanabilir:

Grup sertifikasyonu kapsamındaki büyük araziler ve bireysel olarak sertifikalandırılmış araziler

Kılavuz dökümanlar bağlayıcı değildir. Kılavuz dökümanlar, okuyucuların standart gerekliliklerini anlamalarına, yorumlamalarına ve uygulamalarına yardımcı olacak bilgiler sağlar, ancak bu dökümandaki kılavuz bilgilerin izlenmesi zorunlu değildir.

Daha fazla bilgi edinin

Rainforest Alliance hakkında daha fazla bilgi edinmek için, www.rainforest-alliance.org sitesine göz atın, info@ra.org internet adresinden veya De Ruijterkade 6, 1013AA Amsterdam, The Netherlands.

Çeviri Konusunda Sorumluluk Reddi

Çeviride yer alan bilgilerin tam anlamlarına ilişkin herhangi bir sorunuz olduğunda netleştirmek için lütfen resmi İngilizce versiyona başvurun. Çeviriden kaynaklanan yanlışlıklar veya anlam farkları bağlayıcı değildir ve denetim veya sertifikasyon açısından herhangi bir etkisi yoktur.

Bu içeriğin, Rainforest Alliance'ın önceden yazılı izni alınmadan çoğaltılması, değiştirilmesi, dağıtılması veya yeniden yayınlanması dahil herhangi bir şekilde kullanılması kesinlikle yasaktır.

ÖNEMLİ DEĞİŞİKLİKLERE GENEL BAKIŞ

Rainforest Alliance, Standart Eklerini daha kullanıcı dostu hale getirmek için kısalttı ve yeniden yapılandırdı. Eklerdeki bağlayıcı içerik değiştirilmemiştir.

Bu kılavuz dökümanda, daha önceki Ek'te bulunan içeriği eksiksiz bir şekilde bulacaksınız.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar Listesi.....	4
Amaç.....	4
KAPSAM	4
1. FPIC Tanım Hedef Kitlesi.....	4
2. Meşru arazi kullanım hakları	7
3. Geçerlilik.....	8
4. Bir FPIC Sürecinin Yürütülmesi.....	9
Referanslar	11

KISALTMALAR LİSTESİ

FPIC: Özgür, Önceden ve Bilgilendirilmiş Rıza

HCVs: Yüksek Koruma Değerine Sahip

NGOs: Sivil Toplum Kuruluşu

AMAÇ

Bu Rainforest Alliance Ek'i, Sertifika Sahipleri'ne, Rainforest Alliance Sürdürülebilir Tarım Standardı'nda "5.8 Topluluklar" başlığı altındaki gerekliliklere nasıl ulaşacakları ve bu gerekliliklere uygunluğun devamlılığını nasıl sağlayacakları hakkında ayrıntılı ek bilgi sağlamayı amaçlar.

KAPSAM

2020 Rainforest Alliance Standardı'nın 5.8.1 numaralı gerekliliği; orta, büyük ve bireysel arazilerin Arazi yönetiminin yerli halkların ve yerel toplulukların yasal ve göreneksel haklarına saygı göstermesi gerektiğini belirtmektedir. 5. ve 6. dereceden Yüksek Koruma Değerine Sahip (HCV) alanlar da dahil olmak üzere, yerli halkların ve yerel toplulukların toprak ve kaynak kullanım haklarını veya toplu çıkarlarını azaltan faaliyetler ancak aşağıda ayrıntıları verilen ve aşağıdaki konular hakkında açıklama getiren süreç uyarınca özgür, önceden ve bilgilendirilmiş rıza (FPIC) alındıktan sonra gerçekleştirilebilir:

- FPIC sürecinin gerekli olduğu durumlar
- Gerekli olduğu durumlarda FPIC sürecinde atılması gereken adımlar FPIC süreci şunları içerir:
 - Kullanım kaybı için üzerinde anlaşmaya varılan tazminat
 - Toplulukların yasal, göreneksel veya kullanıcı haklarına sahip olduğu arazilerin ve diğer kaynakların konumunu, sınırlarını ve planlanan kullanımlarını gösteren haritalar dahil olmak üzere sürecin dokümantasyonu

1. FPIC TANIM HEDEF KİTLESİ

Tüm Halkların kendi kaderini tayin hakkı vardır. Bu hak, Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi ve Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi ile şekillendirilmiş, uluslararası hukukta temel bir ilkedir. Yerlilerin topraklara, bölgelere ve doğal kaynaklara ilişkin hakları evrensel bir hak olan kendi kaderini tayin hakkına entegre edilmiştir.

Bu haklara ve kullanımlara ilişkin herhangi bir değişiklikle ilgili Özgür, Önceden ve Bilgilendirilmiş Rıza (FPIC), kendi kaderini tayin hakkının bir parçasıdır. FPIC, Yerli Halklara ve yerel topluluklara ait özel bir haktır ve Birleşmiş Milletler Yerli Halkların Hakları Beyannamesi'nde (UNDRIP) tanınmaktadır. FPIC, onlara, kendilerini veya bölgelerini etkileyebilecek bir projeye rıza gösterme veya göstermeme hakkı tanır. Rıza gösterdikten sonra bile, herhangi bir aşamada projeden geri çekilebilirler. Ayrıca, FPIC, projenin tasarlanacağı, uygulanacağı, izleneceği ve değerlendirileceği koşullar üzerinde müzakere etmelerini sağlar.

FPIC için normatif çerçeve, Birleşmiş Milletler Yerli Halkların Hakları Beyannamesi (UNDRIP), Uluslararası Çalışma Örgütü Konvansiyonu 169 (ILO 169) ve Biyolojik Çeşitlilik Konvansiyonu (CBD) dahil olmak üzere diğerleri ve ulusal yasaların da dahil edildiği bir dizi uluslararası yasal dökümandan oluşur.

FPIC sadece belirli bir proje için rıza alma sürecinin bir sonucu değil, her şeyden önce, Yerli Halkların kendi içinde bağımsız ve toplu görüşmeleri ve karar alma süreçlerini yürütebildiği bir süreçtir. Bunu, kendilerini tehdit edilmiş hissetmedikleri ve haklarını, topraklarını, doğal

kaynaklarını, bölgelerini, geçim kaynaklarını, bilgi birikimlerini, sosyal dokularını, geleneklerini, yönetim sistemlerini ve kültür veya miraslarını (maddi ve manevi) etkileyen konularda kendi dillerinde ve kültürel açıdan uygun bir şekilde tartışmak için yeterli zamana sahip oldukları bir ortamda yaparlar.

FPIC sürecinin sonuç olarak rızayı garanti etmediğini vurgulamak da önemlidir. Bir FPIC sürecinin sonucu, aşağıdakilerden herhangi biri olabilir:

- Önerilen faaliyete ilişkin Yerli Halklar topluluğunun rızası
- Projenin planlanacağı, uygulanacağı, izleneceği ve değerlendirileceği koşullar üzerinde müzakere edilip koşulların değişmesiyle birlikte gösterilen rıza
- Rıza gösterilmemesi

Gereklilik 5.8.1, sertifika sahiplerine, bu toplulukların arazi veya kaynak kullanım haklarının arazi veya grup yöneticisinin önerdiği faaliyetler nedeniyle azalacağı durumlarda Yerli Halklar ve yerel topluluklarla bir FPIC süreci yürütmeleri için özel hükümler sunar. Rainforest Alliance FPIC'yi şu şekilde tanımlamaktadır:

Yerli halkların ve diğer yerel toplulukların, kendi arazilerinin ve kaynaklarının kullanımı veya geliştirilmesi konusunda özgürce ve bilgilendirilmiş şekilde seçim yapma hakkı. FPIC, herhangi bir geliştirme planının tamamlanmasından veya uygulanmasından önce, etkilenen bütün grupların katılımıyla yürütülen katılımcı bir süreç aracılığıyla uygulanır. Bir FPIC süreci, toplulukların zorlanmamasını veya tehdit edilmemesini; kararların, toplulukların kendi seçtiği kurumlar veya temsilciler aracılığıyla alınmasını; herhangi bir faaliyete yetki vermeden veya başlamadan önce toplulukların rızasının alınmasını ve bu rızanın özgürce verilmesini; toplulukların, önerilen herhangi bir geliştirmenin kapsamı ve bu geliştirmenin toplulukların arazileri, geçim kaynakları ve çevreleri üzerindeki olası etkileri konusunda eksiksiz olarak bilgilendirilmesini; sonuçta rıza göstermek veya göstermemek konusundaki kendi tercihlerine saygı gösterilmesini garanti altına alır.

FPIC içindeki tüm unsurlar birbiriyle bağlantılıdır ve ayrı unsurlar olarak ele alınmamalıdır. İlk üç unsur (özgür, önceden ve bilgilendirilmiş) rıza hakkında görüşme koşullarını bir karar verme süreci olarak belirler. Dolayısıyla geçerli bir sonuç olarak kabul edilmek veya toplu bir karar verme sürecinin sonucu olmak için rıza şu özelliklerde olmalıdır:

- Herhangi bir proje, plan veya eylem gerçekleşmeden önce (önceden) alınmalıdır,
- Hakkındaki karar bağımsız olarak verilmelidir (özgür),
- Kültürel olarak uygun bir şekilde sağlanan doğru, zamanında ve yeterli bilgiye dayalı olmalıdır (bilgilendirilmiş).

Bu terimlerin aşağıda yer alan tanımlarında, Birleşmiş Milletler Yerli Sorunları Daimi Forumu'nun (UNPFII) 2005'te yapılan Dördüncü Oturumu'nda ve Özgür, Önceden ve Bilgilendirilmiş Rıza'ya ilişkin UNREDD Programı Kılavuz İlkeleri tarafından onaylanan FPIC'nin ortak anlamda anlaşılması bilgisinden yola çıkılmıştır.

Özgür

Özgür, gönüllü olarak ve baskı veya zorlama, tehdit veya manipülasyon olmaksızın verilen bir rızaya işaret eder. Aynı zamanda, rıza kararının dışarıdan dayatılan beklentiler veya kısıtlı süreler tarafından manipüle edilmeden alınmasını sağlayan, topluluk tarafından kendi kendine yönetilen bir süreci ifade eder. Daha spesifik olarak:

- Hak sahipleri; süreci, takvimleri ve karar alma yapısını belirler.
- Bilgi, hak sahiplerinin talebi üzerine şeffaf ve objektif bir şekilde sunulur
- Süreç; baskı veya zorlamalar, önyargılar, koşullar, rüşvet veya ödüllere korunur.
- Toplantılar ve kararlar hak sahipleri tarafından belirlenen yer ile zamanlarda ve diller ve biçimlerde yapılır.
- Bütün topluluk üyeleri cinsiyet, yaş veya statüden bağımsız olarak katılmakta özgürdür.

Önceden

Önceden, yalnızca topluluktan onay alma ihtiyacı doğduğunda değil, herhangi bir yetkilendirme veya faaliyet başlangıcından önce, geliştirme veya yatırım planının erken aşamalarında ve yeterince önceden rıza alınması anlamına gelir. Aşağıda belirtilen unsurlar unutulmamalıdır:

- Önceden, önerilen faaliyetle ilgili bilgileri anlamak, bilgilere erişmek ve onları analiz etmek için zaman sunulduğunu ifade eder. Gerekli süre, hak sahiplerinin karar verme süreçlerine bağlı olacaktır.
- Faaliyetler için ilk adımlar atılmadan önce, kavramsallaştırma, tasarım, teklif, bilgi, yürütme ve bunları takip eden değerlendirme dahil olmak üzere; bir faaliyetin, sürecin veya uygulamanın başlangıcında bilgi sağlanmalıdır.
- Hak sahipleri tarafından belirlenen karar verme takvimine, söz konusu faaliyetleri kendi göreneklerine göre anlamak, analiz etmek ve değerlendirmek için gereken süreyi yansıttığı için uyulmalıdır.

Bilgilendirilmiş

Bilgilendirilmiş, esas olarak altına girilecek yükümlülüğün niteliği ve rıza alınmadan önce ve devamındaki onay sürecinin bir parçası olarak sağlanması gereken bilgi türüne işaret eder. Bilgiler şu şekilde olmalıdır:

- Erişilebilir, net, tutarlı, doğru ve şeffaf
- Yerel dilde ve kültürel olarak uygun bir formatta verilir (radyo, geleneksel/yerel medya, video, grafikler, belgeseller, fotoğraflar, sözlü sunumlar veya yeni medya dahil)
- Önerilen faaliyetlerin hem olumlu hem de olumsuz potansiyelini ve rıza gösterme veya göstermemenin sonuçlarını kapsayan tarafsız bir şekilde
- Potansiyel riskler ve faydalar da dahil olmak üzere olası ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerin ön değerlendirmesini içeren eksiksiz bir şekilde
- Önerilen projelerin niteliği, boyutu, ilerleme hızı, süresi, tersine çevrilebilirliği, kapsamı, amacı ve etkilenecek alanların konumunu içeren eksiksiz bir şekilde
- Kültürel bakımdan uygun personel tarafından, kültürel açıdan uygun yerlerde verilir ve yerli veya yerel eğitimcilerin kapasitesinin gelişmesini içerir
- Anlaşılması ve doğrulanması için yeterli sürede verilir
- Bazen ihmal edilen gençler, kadınlar, yaşlılar ve engelliler dahil olmak üzere en uzak kırsal topluluklar tarafından erişilebilir
- Yerel iletişimi ve karar verme süreçlerini geliştirmek amacıyla FPIC süreci boyunca devamlı ve kesintisiz olarak sağlanır

Rıza

Rıza, hak sahipleri tarafından alınan ve etkilenen Yerli Halkların veya toplulukların göreneksel karar alma süreçleri aracılığıyla ulaşılan toplu kararı ifade eder. Her topluluğun kendine özgü resmi veya resmi olmayan siyasi ve idari dinamiğine göre rıza alınmalıdır ve bu rıza gösterilebilir veya gösterilmeyebilir. Yerli halklar ve yerel topluluklar, gençlerin, kadınların, yaşlıların ve engellilerin mümkün olduğunca katılımını sağlarken kendi içlerinden özgürce seçtikleri temsilcileri aracılığıyla katılabilirlerdir. Rıza başlıca şu özelliklerle tarif edilir:

- Önerilen faaliyetlerin değişip değişmediğini veya önerilen faaliyetlerle ilgili yeni bilgilerin ortaya çıkıp çıkmadığını yeniden değerlendirme seçeneği de dahil olmak üzere, sonucu "Evet", "Hayır" veya "Koşullu olarak evet" olabilen, özgürce verilmiş bir karar.
- Etkilenen halklar tarafından kendi görenek ve geleneklerine göre belirlenen toplu bir karar (örneğin oy birliği veya çoğunluk aracılığıyla)
- Hakların ifade edilmesi (kendi kaderini tayin hakkı, topraklar, kaynaklar ve bölgeler, kültür)
- Proje faaliyetlerinin farklı aşamaları veya fazları için belirli süreler boyunca aşamalı olarak verilir veya verilmez. Tek seferlik bir süreç değildir

2. MEŞRU ARAZİ KULLANIM HAKLARI

Gerekliklik 5.8.2'de şunlar belirtilmektedir:

Üretici, araziyi kullanmak için yasal ve meşru haklara sahiptir. Bu hak, istek üzerine tapu, kira sözleşmesi veya diğer yasal belgelerle veya geleneksel veya göreneksel kullanım haklarının dökümanite edilmesi suretiyle kanıtlanır.

Yerli halklar ve yerel toplulukların, şu anki veya önceki yerel sakinlerin veya diğer paydaşların arazi kullanımına (daha önceki kamulaştırmalar, zorla terk ettirme veya yasadışı işlemler dahil olmak üzere) geçerli şekilde itiraz etmesi durumunda, yasadışı işlemler söz konusu olduğu takdirde ilgili yetkililerin de sürece dahil edilmesiyle, uyuşmazlık çözümü ve iyileştirme süreci dökümanite edilmiş, uygulanmış ve etkilenen taraflarca kabul edilmişse, meşru haklar kanıtlanabilir durumdadır.

Bu gerekliklik bütün Sertifika Sahipleri için her zaman geçerlidir ve sertifikalı arazi kullanıcılarının yasal olarak sahip oldukları arazide ürün ürettiklerini veya araziyi tarımsal üretim için satın alındığını güvence altına alır. Buradaki amaç, yerli halklar ve mevcut haklara sahip yerel topluluklar ile arazi kaynaklı uyuşmazlıkların yaşandığı arazilerde sertifikalı üretimin yapılmamasını garanti altına almaktır.

Gerekliklik 5.8.2, büyük araziler ve bireysel olarak sertifikalandırılmış araziler için ek olarak şunların gerektiğini belirtmektedir:

Yerli halklar ve yerel topluluklar da uyuşmazlığın tarafları arasındaysa büyük araziler ve bireysel olarak sertifikalandırılmış araziler, gereken uyuşmazlık çözümü ve düzeltme sürecinin sağlanması için Rainforest Alliance FPIC Eki'ndeki hükümlere uygun bir FPIC süreci izler.

3. GEÇERLİLİK

FPIC sürecinin gerekli olduğu projeler veya faaliyetler

Aşağıdaki faaliyetlerden herhangi birinin önerilmesi ve yerli halkların veya yerel toplulukların hakları, arazileri, kaynakları, bölgeleri, geçim kaynakları veya gıda güvenliği üzerinde zararlı etkileri olabileceği durumlarda FPIC gereklidir. Proje veya faaliyet sonucunda aşağıdakiler gerçekleşecekse FPIC gereklidir:

1. Tarımsal olmayan arazilerin ürün üretimi yapılan arazilere dönüştürülmesi
2. Esas olarak geçinme veya yerel tüketim için kullanılan küçük arazi sahiplerinin ürün yetiştirdikleri arazilerinin, yerel alan dışında ticaret ve tüketim için ürün yetiştirilen arazilere dönüştürülmesi
3. Geleneksel otlatma alanlarının, eski otlatma faaliyetlerini kapsam dışı tutan veya azaltan diğer tarım arazisi kullanımlarına dönüştürülmesi
4. Bir konumdaki su çekilme miktarını arttırarak yakınlardaki veya akarsuyun aşağı kısmında kalan diğer kullanıcılar için kullanılabilir su miktarının önemli ölçüde azalmasına neden olma
5. Yerel halkların veya toplulukların doğal ekosistemlere veya halihazırda avlanma, balıkçılık veya bitkiler veya bitki kısımlarından yiyecek, lif, yakıt, ilaç veya diğer ürün elde etmede kullanılan diğer alanlara erişiminin ortadan kalkması veya azalması
6. Yerel halk tarafından geleneksel kültürel veya dini faaliyetler için kullanılan veya aşağıdaki tanımlara göre Yüksek Koruma Değerine Sahip (HCV) olarak sınıflandırılan alanlar üzerinde veya yakınında gerçekleşmesi:
HCV5: Yerel toplulukların veya yerli halkların (gelir kaynakları, sağlık, beslenme, su vb.) temel ihtiyaçlarının giderilmesi için temel önem taşıyan yerler ve kaynaklar. Bu topluluklarla ve yerli halklarla yapılan sözleşmelerle ayırt edilir.
HCV6: Küresel veya ulusal kültürel, arkeolojik veya tarihi önem taşıyan ve/veya yerel toplulukların veya yerli halkların geleneksel kültürleri için kritik önemdeki kültürel, ekolojik, ekonomik veya dini/kutsal yerler, kaynaklar, yaşam alanları ve araziler. Bu yerel topluluklarla veya yerli halklarla yapılan sözleşmelerle ayırt edilir.

Bir FPIC sürecinin gerekli olduğu (yukarıda tanımlandığı şekliyle) herhangi bir proje veya faaliyeti hayata geçirmeyi planlayan bütün operasyonlar için, Bölüm 4'ün 1. Adımı ("FPIC'nin yürütülmesi", bkz. aşağıdaki kısım) geçerli olacaktır. Adım 1'in sonuçları temel alınarak:

1. Önerilen projeler veya faaliyetler, yerli halkların ve yerel toplulukların haklarını azaltmazsa başvuru sahibi gereklilik 5.8.1'e **uygun** kabul edilir.
2. Önerilen projeler veya faaliyetler, yerli halkların veya yerel toplulukların (HCV'ler 5 veya 6 dahil) arazi veya kaynak kullanım haklarını veya toplu çıkarlarını azaltırsa, başvuru sahibi sadece gereklilik 5.8.1'e **uygun kabul edilir** (Bölüm 4'ün 2-6. adımları (FPIC'nin yürütülmesi) uygulanmışsa).

FPIC süreci gerektirmeyen operasyonlar

1 Haziran 2020 itibarıyla geçerli bir Rainforest Alliance sertifikasına sahip olan ve Bölüm 3.1'de tanımlandığı üzere FPIC süreci gerektiren herhangi bir proje veya faaliyeti hayata geçirmeyi **planlamayan** veya 1 Haziran 2020 tarihinden sonra kapsam genişletmeleri yapılacak sertifikalı operasyonlar, 2017 Rainforest Alliance, Sürdürülebilir Tarım Standardı 4.20 temel kriterine uygun olması nedeniyle 2020 Rainforest Alliance Standardı'nın 5.8.1 numaralı gerekliliğine de uygun olarak kabul edilir.

Gereklilik 5.8.1, 1 Haziran 2020 tarihinden itibaren yeni sertifikasyon almayı hedefleyen ve bir FPIC sürecinin gerekli olduğu (yukarıdaki bölümde tanımlandığı şekilde) herhangi bir proje veya faaliyeti hayata geçirmeyi planlamayan Operasyonlar için **geçerli değildir**.

4. BİR FPIC SÜRECİNİN YÜRÜTÜLMESİ

Özgür, Önceden ve Bilgilendirilmiş Rıza (FPIC) süreci, aşağıda özetlenen altı adımı izlemelidir. FPIC süreçlerinin nasıl yürütüleceği hakkında daha ayrıntılı bilgi için Referanslar bölümünde belirtilen teknik kılavuz dökümanlarına bakılabilir.

ŞEKİL 1: ÖZGÜR, ÖNCE DEN VE BİLGİLENDİRİLMİŞ RIZA SÜRECİ ADIMLARI

Adım 1 – Kapsam belirleme

- a) Arazi tarafından; geliştirilmesi, tahsis edilmesi, kullanılması önerilen veya tavsiye edilen faaliyet, proje veya genişlemeden etkilenmesi beklenen toprak veya kaynaklarda potansiyel çıkarları olan yerli halkları ve yerel toplulukları belirleyin.
- b) Bu toplulukların, önerilen faaliyet, proje veya genişletmeye tabi olacak arazi/araziler veya alan/alanların içinde veya bitişiğinde yer alan topraklar veya kaynaklar üzerindeki haklarını veya iddialarını (örneğin su hakları, su erişim noktaları veya avlanma veya orman ürünleri hasat etme hakları) tanımlayın.
- c) Yerel toplulukların veya yerli halkların Küresel veya ulusal kültürel, arkeolojik veya tarihi önem taşıyan ve/veya önerilen faaliyet, proje veya genişlemeden etkilenmesi beklenen yerel toplulukların veya yerli halkların geleneksel kültürleri için kritik önemdeki kültürel, ekolojik, ekonomik veya dini/kutsal yerler, kaynakları belirleyin. Bu araziler, bu yerel topluluklar veya yerli halklarla görüşülerek belirlenmelidir.
- d) Önerilen faaliyet, proje veya genişletmenin Adım 1 - b ve c'de tanımlanan hakları, talepleri veya menfaatleri azaltıp azaltamayacağını belirleyin. Bu, aşağıdakileri içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan durumlarda geçerlidir:
 - i. Şu anda topluluklar veya bir topluluğun üyeleri tarafından temel geçim faaliyetleri için kullanılan arazi artık bu kişiler tarafından bu faaliyetler için kullanılmayacaktır. Örneğin, ailenin temel geçim ihtiyacını karşılayan veya yerel tüketim için ürün yetiştiren küçük arazi sahiplerinin arazilerinin plantasyon tarıma dönüştürülmesi öneriliyorsa veya geleneksel kırsal otlak alanlarının yoğunlaştırılmış sığır üretilmesi için kapatılması öneriliyor ve eski göçebe çobanlar tarafından artık erişilemez hale getiriliyorsa.
 - ii. Topluluklar veya bir topluluğun üyeleri, yerel tüketim veya geçinme amaçlı kullandıkları doğal kaynaklara artık erişemez veya erişimleri azalır. Örneğin:
 - Toplulukların içme suyu, yıkanma veya çiftlik hayvanlarına su verilmesi için akarsulara veya diğer su kaynaklarına erişim ortadan kalkacak veya azalacaksa,
 - Geleneksel avlanma veya balıkçılık alanlarına erişim ortadan kalkacak veya azalacaksa,
 - Yakacak odun, tıbbi bitkiler veya meyveler gibi bitkilere veya bitki kısımlarına erişim veya bunları hasat etme hakları ortadan kalkacak veya azalacaksa,
 - Yerel nehirlerden su çekme izinleri gibi kaynakların yasal veya geleneksel yollarla tahsis edilmesi, toplulukların bu kaynakları tahsis etmesini veya kullanmasını azaltacak şekilde değişecekse

- iii. Topluluklar veya bir topluluğun üyeleri, yerel tüketim veya geçinme amaçlı kullandıkları doğal kaynaklara artık erişemeyecek veya erişimleri azalacaktır. Örneğin, geleneksel törenlerin yapıldığı yerlere artık erişememeleri söz konusu olduğunda.

Adım 2 – Planlama, araştırma ve değerlendirme

- a) Arazi ve doğal kaynak kullanımını katılımcı bir şekilde haritalandırın.
- b) Projenin potansiyel etkilerini (olumlu ve olumsuz) değerlendirin.
- c) Haritalandırma ve değerlendirme sürecini desteklemek için bağımsız tarafları dahil edin. Topluluklar, FPIC sürecinde kendilerini destekleyebilecek bağımsız bir taraf seçme hakkına sahiptir. Bu bağımsız taraflar arasında yerel STK'lar da olabilir. FPIC sürecinin adımlarına ve anlaşmalarına uygunluğun tarafsız bir doğrulayıcısı olarak hareket etmek için bağımsız taraflar da FPIC sürecine dahil edilmelidir.
- d) Yerli halkların ve yerel toplulukların haklarıyla ilgili olası etkileri ele almak için gerekirse projeyi yeniden tanımlayın ve revize edin.

Adım 3 – Görüşme

- a) Topluluk temsilcilerine, topluluk temsilcilerinin eğitim düzeyleri ve kültürel bağlam göz önüne alınarak erişilebilir ve uygun bir şekilde sunulan proje faaliyetlerinin, faydalarının ve etkilerinin tanımlamasını sunun.
- b) Topluluğun önerilen projenin kabul edilebilirliği konusunda kendi içinde görüşme yapması için topluluğa zaman tanıyın.
- c) Projeyi kabul edip etmeyeceklerini (TAMAM/DEVAM kararı) öğrenmek ve hangi koşullar altında kabul edeceklerini belirlemek için toplulukla görüşün.
- d) Görüşme sırasında topluluk tarafından dile getirilen endişeleri düzeltmeye yönelik gerekirse projeyi yeniden tanımlayın ve gözden geçirin.

Adım 4 – Müzakere

- a) Topluluk projeye rıza göstermeye hazır olduğunda, etkilenen arazilere ve kaynaklara sürekli erişim gibi hükümler de dahil olmak üzere ilerlemek için anlaşma şartlarını müzakere edin: bu gibi bir kayıpla orantılı olarak arazi ve kaynakların kullanım kaybı için makul ve adil tazminat; ve/veya proje faydalarından adil bir pay.
- b) Gerekirse görüşme sürecinde topluluğu desteklemek için toplulukların hukuki danışmanlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırın. Hukuki danışmanlığa ve bağımsız taraflara erişim, FPIC süreci boyunca, özellikle de müzakere aşamasında topluluklara sunulmalıdır.

Topluluğun ve üyelerinin şikayetleri dile getirmesi ve bu şikayetlerin gerektiği gibi ele alınıp çözüme kavuşturulabileceği bir mekanizma da dahil olmak üzere katılımcı izleme ve anlaşmazlık çözüm planı geliştirin.

Adım 5 – Anlaşma

- a) Görüşme ve müzakere sürecinin sonunda, topluluk temsilcileriyle önerilen faaliyeti, projeyi veya genişlemeyi kabul edip etmedikleri (TAMAM/DEVAM kararı) ve anlaşmaları için sağlanması gereken koşullar üzerinde net ve açık bir şekilde anlaşmaya varın.
- b) Üzerinde anlaşmaya varılan bütün koşullar dahil olmak üzere anlaşmayı kesinleştirin ve gerektiğinde yerel makamlar gibi diğer ilgili paydaşlardan onay alın.

Adım 6 – Uygulama

- a) Üzerinde anlaşılan tazminat, fayda paylaşımı ve/veya kesintisiz erişim (gereken şekilde) ve diğer koşullar da dahil olmak üzere anlaşmayı uygulayın.
- b) Katılımcı izleme ve anlaşmazlık çözüm planını uygulayın.

REFERANSLAR

- Forest Stewardship Council. (2012). *FSC guidelines for the implementation of the right to free, prior and informed consent (FPIC) (Version 1)*. Erişilebileceği yer: <https://ic.fsc.org/download.fsc-fpic-guidelines-version-1.a-1243.pdf>
- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü. (2016). *Free Prior and Informed Consent An indigenous peoples' right and a good practice for local communities- Manual for Project Practitioners*. Erişilebileceği yer: <http://www.fao.org/3/l6190E/i6190e.pdf>
- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü. (2014). *Respecting free, prior and informed consent: practical guidance for governments, companies, NGOs, indigenous peoples and local communities in relation to land acquisition*. Erişilebileceği yer: <http://www.fao.org/3/a-i3496e.pdf>
- Accountability Framework initiative. (2019). *The Accountability Framework (version 1.0)*. Erişilebileceği yer: <https://accountability-framework.org>